

บทที่ 4

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลเบื้องต้นของเกษตรกรในตำบลบ้านหนอง อำเภอสอง จังหวัดแพร่

ผลการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเกษตรกรในตำบลบ้านหนอง อำเภอสอง จังหวัดแพร่ พบว่าเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 54.13 ± 9.83 ปี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 52.75 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 47.25 และ เกือบครึ่งหนึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว ร้อยละ 46.15 รองลงมาเป็นบุตร และภรรยา คิดเป็นร้อยละ 37.36 และร้อยละ 16.48 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาได้แก่ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. คิดเป็นร้อยละ 34.07 และ 32.97 โดยกลุ่มตัวอย่างมีสมาชิกเฉลี่ยในครอบครัว 4 คน รายเฉลี่ยของครอบครัวต่อปีเท่ากับ 117,556 บาท/ปี

ข้อมูลด้านอาชีพพบว่ากลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งมีอาชีพหลักประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมาได้แก่ รับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 60.44 และ 18.68 ตามลำดับ เฉลี่ยแล้วกลุ่มตัวอย่างทำการเกษตรมาแล้ว 14 ปี ซึ่งส่วนใหญ่นิยมปลูกข้าว รองลงมา เป็นผัก และพืชไร่ คิดเป็นร้อยละ 46.15 28.57 และ 14.29 มีพื้นที่ในการทำการเกษตรเฉลี่ย 7.80 ± 8.41 ไร่ โดยเกษตรกรมากกว่าครึ่งใช้แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการทำการเกษตรจากเงินทุนของตัวเอง รองลงมาได้แก่ แหล่งเงินกู้จาก ธกส. แหล่งเงินกู้จากสหกรณ์ และแหล่งเงินกู้จากธนาคาร คิดเป็นร้อยละ 65.93 27.47 17.58 และ 2.20

ข้อมูลเบื้องต้นของด้านการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชพบว่า เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายมากกว่าครึ่งมีการจ้างฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ร้อยละ 59.34 และเกษตรกรได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง และเพื่อนบ้าน/บุคคลที่รู้จัก คิดเป็นร้อยละ 49.45 46.15 และ 29.67 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของเกษตรกรในตำบลบ้านหนอง อำเภอสอง จังหวัดแพร่

ข้อมูลเบื้องต้นของเกษตรกร	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	43	47.25
หญิง	48	52.75
สถานภาพครอบครัว		
หัวหน้าครอบครัว	42	46.15
ภรรยา	34	37.36
บุตร	15	16.48

ข้อมูลเบื้องต้นของเกษตรกร	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	31	34.07
มัธยมศึกษาตอนต้น	10	10.99
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	30	32.97
อนุปริญญา/ปวส.	9	9.89
ปริญญาตรี	9	9.89
สูงกว่าปริญญาตรี	2	2.20
การจ้างงาน		
ไม่มีการจ้างงาน	60	65.93
มีการจ้างงาน	31	34.07
อาชีพหลัก		
รับราชการ	4	4.40
ธุรกิจส่วนตัว	5	5.49
เกษตรกรกรรม	55	60.44
รับจ้าง	17	18.68
อื่นๆ	10	10.99
พืชหลักที่ทำการเกษตร		
ผัก	26	28.57
พืชไร่	13	14.29
ไม้ผล	2	2.20
ข้าว	42	46.15
อื่นๆ	2	2.20
สถานะการเลี้ยงสัตว์ในครัวเรือน		
มี	18	19.78
ไม่มี	63	69.23
แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการทำการเกษตร		
เงินทุนของตัวเอง	60	65.93
แหล่งเงินกู้จากสหกรณ์	16	17.58

ข้อมูลเบื้องต้นของเกษตรกร	จำนวน	ร้อยละ
แหล่งเงินกู้จาก ธกส.	25	27.47
แหล่งเงินกู้จากธนาคาร	2	2.20
การจ้างฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช		
ไม่มี	27	29.67
มี	54	59.34
แหล่งที่ได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช		
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	45	49.45
เจ้าหน้าที่ของบริษัท	25	27.47
เพื่อนบ้าน/บุคคลที่รู้จักภายนอก	27	29.67
บุคคลในครัวเรือน	2	2.20
เรียนรู้ด้วยตนเอง	42	46.15

2. ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในตำบลบ้านหนอง อำเภอสอง จังหวัดแพร่

สำหรับความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในตำบลบ้านหนอง อำเภอสอง จังหวัดแพร่ พบว่าโดยภาพรวมเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 79.37 โดยเมื่อจำแนกความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช 4 ขั้นตอน คือ ก่อนการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช ขณะการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช หลังการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช และผลกระทบหลังจากการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช พบว่าเกษตรกรมีความรู้สูงเป็นลำดับแรก ได้แก่ ความรู้ก่อนการใช้สารเคมี ซึ่งมีค่าคะแนนความรู้อยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 90.74) รองลงมาได้แก่ ความรู้หลังการใช้สารเคมีอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 81.36) ความรู้ในการลดผลกระทบจากการใช้สารเคมีปานกลาง (ร้อยละ 79.92) และความรู้ขณะใช้สารเคมีอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 64.97) ดังแสดงในตารางที่ 2 โดยมีรายละเอียดรายด้านดังต่อไปนี้

เมื่อจำแนกเป็นความรู้ก่อนการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช เกษตรกรตอบคำถามถูกเฉลี่ย ร้อยละ 90.74 โดยข้อที่ตอบถูกมากที่สุด มีค่าร้อยละ 100 ได้แก่ ก่อนใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชมีการศึกษาชนิดของสารเคมีให้เหมาะสมกับชนิดของศัตรูพืชทุกครั้ง ส่วนข้อที่ตอบถูกน้อยที่สุด มีค่าร้อยละ 78.02 ในเรื่อง สารเคมีกำจัดศัตรูพืชไม่สามารถทำให้เกิดโรคมะเร็งได้

ในส่วนของความรู้ขณะใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชเกษตรกรที่ตอบถูกเฉลี่ย ร้อยละ 79.92 โดยข้อที่ตอบถูกมากที่สุด มีค่าร้อยละ 90.11 ได้แก่ การป้องกันตนเองในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้อง ทำให้ลด

โอกาสเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยได้มากขึ้น ส่วนข้อที่ตอบถูกน้อยที่สุด มีค่าร้อยละ 21.92 ในเรื่อง หากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเข้าตาให้ล้างด้วยน้ำสะอาดหลายๆ ครั้ง และหยุดยาแก้แพ้ทันที

สำหรับความรู้หลังการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชเกษตรกรที่ตอบถูกเฉลี่ย ร้อยละ 81.86 โดยข้อที่ตอบถูกมากที่สุด โดยมีค่าร้อยละ 97.8 มีจำนวน 3 ข้อ ได้แก่ การจัดเก็บสารเคมีให้มิดชิด และติดป้ายเตือน ทำให้สะดวกการใช้งาน และป้องกันอุบัติเหตุได้ ควรเขียนป้ายเตือนติดไว้ เมื่อมีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชทุกครั้ง และสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเป็นอันตรายต่อดับ สามารถทำให้เป็นตับอักเสบและเป็นมะเร็งได้ ส่วนข้อที่ตอบถูกน้อยที่สุด มีค่าร้อยละ 57.4 ได้แก่ การทำลายขวดที่ใช้แล้วโดยการเผาหรือฝังดิน ช่วยป้องกันอันตรายและลดภาวะมลพิษได้

ด้านการลดผลกระทบหลังจากการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชที่ตอบถูกเฉลี่ย ร้อยละ 64.97 โดยข้อที่ตอบถูกมากที่สุด มีค่าร้อยละ 93.41 เท่ากัน ได้แก่ การทำความสะอาดแปลงนาข้าว สามารถลดวัชพืชในนาข้าวได้ ส่วนข้อที่ตอบถูกน้อยที่สุด มีค่าร้อยละ 39.56 ในเรื่อง การกำจัดวัชพืชตามคันนา ควรใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช เพราะไม่ได้อยู่ในแปลงนา

ตารางที่ 2 ระดับความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในตำบลบ้านหนอง อำเภอสอง จังหวัดแพร่

ความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช	ค่าคะแนน (%)	ระดับ
ความรู้ก่อนการใช้สารเคมี	90.74	สูง
ความรู้ขณะใช้สารเคมี	79.92	ปานกลาง
ความรู้หลังการใช้สารเคมี	81.86	สูง
ความรู้ในการลดผลกระทบจากการใช้สารเคมี	64.97	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	79.37	ปานกลาง

3. ข้อมูลพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในตำบลบ้านหนอง อำเภอสอง จังหวัดแพร่

พฤติกรรมการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช พบว่าในภาพรวมของพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชมีค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติอยู่ในระดับปฏิบัติเหมาะสมปานกลาง (3.22 ± 0.45) ดังแสดงในตารางที่ 3

เมื่อดำเนินการเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร 4 ขั้นตอน คือ พฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมี พฤติกรรมขณะใช้สารเคมี พฤติกรรมหลังการใช้สารเคมี และพฤติกรรมการลดผลกระทบหลังจากการใช้สารเคมี พบว่าเกษตรกรมีพฤติกรรมขณะใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเหมาะสมที่สุดลำดับแรก ในระยะขณะใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชมีค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติอยู่ในระดับปฏิบัติเหมาะสมมาก (3.82 ± 0.24) เป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ พฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชมีค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติอยู่ในระดับปฏิบัติเหมาะสมมาก (3.73 ± 0.36) พฤติกรรมหลังการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชมีค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติอยู่ในระดับปฏิบัติเหมาะสมปานกลาง (3.37 ± 0.35) และพฤติกรรมการลดผลกระทบหลังจากการใช้สารเคมีในการ

กำจัดศัตรูพืชมีค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติอยู่ในระดับปฏิบัติเหมาะสมน้อย (1.96 ± 0.83) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถามของพฤติกรรมการใช้สารเคมีในระยะต่างๆ เกษตรกรมีระดับพฤติกรรมดังต่อไปนี้

พฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช พบว่าค่าเฉลี่ยมากที่สุดของพฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช อยู่ในระดับปฏิบัติเหมาะสมมากที่สุด ได้แก่ ตรวจสอบสภาพแวดล้อมและทิศทางลมก่อนพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช (4.02 ± 0.25) ส่วนค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดของพฤติกรรมขณะใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับปฏิบัติเหมาะสมปานกลาง ได้แก่ ไปพบแพทย์เพื่อตรวจเช็คร่างกายทุกปี (3.01 ± 0.45)

พฤติกรรมขณะใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร พบว่าค่าเฉลี่ยมากที่สุดของพฤติกรรมขณะใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับปฏิบัติเหมาะสมมาก ได้แก่ สวมถุงมือขณะดำเนินการฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช (3.96 ± 0.21) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดของพฤติกรรมขณะใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับปฏิบัติเหมาะสมมาก ได้แก่ พ่นสารเคมีในเวลาเช้าหรือเวลาเย็น (3.49 ± 0.30)

พฤติกรรมหลังการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร พบว่าค่าเฉลี่ยมากที่สุดของพฤติกรรมหลังการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับปฏิบัติเหมาะสมมาก ได้แก่ อาบน้ำทำความสะอาดร่างกายและส่วนที่สัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืชก่อนรับประทานอาหาร (3.89 ± 0.17) ส่วนค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดของพฤติกรรมขณะใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับปฏิบัติเหมาะสมปานกลาง ได้แก่ นำภาชนะที่บรรจุสารเคมีที่ใช้หมดแล้วไปฝังหรือเผา (2.76 ± 0.34)

พฤติกรรมการลดผลกระทบหลังจากการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร พบว่าค่าเฉลี่ยมากที่สุดของพฤติกรรมการลดผลกระทบจากการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับปฏิบัติเหมาะสมปานกลาง ได้แก่ ปลุกพืชหมุนเวียน เพื่อลดความรุนแรงของศัตรูพืช (2.93 ± 0.48) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดของพฤติกรรมการลดผลกระทบจากการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับปฏิบัติเหมาะสมน้อยที่สุด ได้แก่ ใช้พืชสมุนไพรกำจัดศัตรูพืชแทนการใช้สารเคมี (1.00 ± 2.58)

ตารางที่ 3 ค่าคะแนนของพฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในตำบลบ้านหนองอำเภอสอง จังหวัดแพร่

พฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช	ค่าคะแนน ($\bar{X} \pm SD$)	ระดับ
พฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมี	3.73 ± 0.36	ปฏิบัติเหมาะสมมาก
พฤติกรรมขณะใช้สารเคมี	3.82 ± 0.24	ปฏิบัติเหมาะสมมาก
พฤติกรรมหลังการใช้สารเคมี	3.37 ± 0.35	ปฏิบัติเหมาะสมปานกลาง
พฤติกรรมลดผลกระทบหลังจากการใช้สารเคมี	1.96 ± 0.83	ปฏิบัติเหมาะสมน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	3.22 ± 0.45	ปฏิบัติเหมาะสมปานกลาง

4. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในตำบลบ้านหนองอำเภอสอง จังหวัดแพร่

การวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร พบว่า ความรู้กับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.89, P < 0.01$) ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในตำบลบ้านหนองอำเภอสอง จังหวัดแพร่

	พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	
	Correlation (r)	P-value
ความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	0.89	0.01*

5. ข้อมูลการมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล

จากผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีส่วนร่วมต่อการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหนอง อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อยู่ในระดับปานกลาง (3.57 ± 0.29) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้อเกษตรกรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางและน้อย โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมต่อการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ลำดับแรกได้แก่ การประชุมประชาคม เพื่อเสนอปัญหาและความต้องการการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชกับ อบต. (3.73 ± 0.30) และการมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลในลำดับสุดท้าย ได้แก่ ส่วนร่วมในการวางแผนงาน/โครงการเพื่อลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช (3.44 ± 0.28) ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าคะแนนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล

การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการลดการใช้สารเคมี	ค่าคะแนน ($\bar{x} \pm SD$)	ระดับ
1. ท่านเข้าร่วมการประชุมประชาคม เพื่อเสนอปัญหาและความต้องการการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชกับ อบต.	3.73 \pm 0.30	ปานกลาง
2. ท่านมีส่วนร่วมวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชนเพื่อจัดทำโครงการ/กิจกรรมการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช	3.48 \pm 0.29	น้อย
3. ท่านมีส่วนร่วมในการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและเสนอแนะแนวทางการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชของ อบต.	3.64 \pm 0.25	ปานกลาง
4. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนงาน/โครงการเพื่อลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช	3.44 \pm 0.28	น้อย
5. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำนโยบาย/มาตรการเกี่ยวกับการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช	3.55 \pm 0.28	ปานกลาง
6. ท่านมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมของ อบต.ในการรณรงค์การลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช	3.63 \pm 0.31	ปานกลาง
7. ท่านร่วมแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะในการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชให้ อบต.	3.51 \pm 0.30	ปานกลาง
ทราบ		
ค่าเฉลี่ยรวม	3.57 \pm 0.29	ปานกลาง